

УДК 336.14:352]:338.244.47 (477)

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЯК ІНДИКАТОР ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ БЮДЖЕТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Ірина ФОРКУН¹, Тетяна ГОРДЕЄВА², Теа МУНДЖІШВІЛІ³

¹Хмельницький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4588-6349>
e-mail: ivforkun@gmail.com

²Хмельницький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3546-4238>
e-mail: gordeevat_2004@ukr.net

³Тбіліський державний університет імені Іване Джавахішвілі
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1092-8836>
e-mail: tmunjishvili@gmail.com

Фінансове забезпечення місцевого самоврядування виступає основою соціально-економічного розвитку територій. Виваженість і обґрунтованість формування доходів місцевих бюджетів впливає на спроможність органів місцевого самоврядування в повному обсязі здійснювати ними власні та делеговані повноваження з метою забезпечення якісного рівня соціально-економічного розвитку територій.

В сучасних умовах проведення реформи децентралізації відбувається передача повноважень та фінансів від державної влади до органів місцевого самоврядування, що в свою чергу передбачає зміцнення фінансової забезпеченості місцевих бюджетів на основі використання сучасних фінансових механізмів, орієнтованих на якісне та ефективне використання бюджетних коштів. Одним із найактуальніших і найгостріших завдань сучасного процесу бюджетної децентралізації України залишається забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів. А тому проведення комплексної оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів в контексті підвищення рівня бюджетного менеджменту в умовах реформи децентралізації владних повноважень залишається актуальним, потребує подальшого дослідження з врахуванням науково обґрунтованих положень і має сприяти забезпеченню підвищення ефективності управління місцевими бюджетами в умовах децентралізації владних повноважень в Україні.

Стаття присвячена дослідженню динаміки розвитку місцевих бюджетів в умовах проведення реформи фінансово-бюджетної децентралізації в Україні. На основі комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів Хмельницької області побудовано інтегральні показники фінансової стійкості місцевого бюджету та здійснено прогнозування їх динаміки в майбутньому, що дозволило визначити напрями ефективного управління місцевими бюджетами.

Ключові слова: бюджет, бюджетний менеджмент, децентралізація, фінансова стійкість, прогнозування

DOI: 10.31891/mdes/2021-2-7

ВСТУП

Фінансове забезпечення місцевого самоврядування виступає основою соціально-економічного розвитку територій. Виваженість і обґрунтованість формування доходів місцевих бюджетів впливає на спроможність органів місцевого самоврядування в повному обсязі здійснювати ними власні та делеговані повноваження з метою забезпечення якісного рівня соціально-економічного розвитку територій.

В сучасних умовах проведення реформи децентралізації відбувається передача повноважень та фінансів від державної влади до органів місцевого самоврядування, що в свою чергу передбачає зміцнення фінансової забезпеченості місцевих бюджетів на основі використання сучасних фінансових механізмів, орієнтованих на якісне та ефективне використання бюджетних коштів. Одним із найактуальніших і найгостріших завдань сучасного процесу бюджетної децентралізації України залишається забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів. А тому проведення комплексної оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів в контексті підвищення рівня бюджетного менеджменту в умовах реформи децентралізації владних повноважень залишається актуальним, потребує подальшого дослідження з врахуванням науково обґрунтованих положень і має сприяти забезпеченню підвищення ефективності управління місцевими бюджетами в умовах децентралізації владних повноважень в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

1.1. Аналіз літератури

Дослідженню процесів імплементації реформи бюджетної децентралізації, як складової частини реформи, що сьогодні триває в Україні присвятили свої роботи такі вчені-економісти: Коваленко С. О. [1], Дребот Н.П., Семеген І.Б.[2], В. Є. Бурда, Л. В. Петрянч [3], Самборська О.Ю., Колесник Т.В. [4], Глущенко А. С. [5], Кравців В. С., Сторонянська І.З. [6].

Більшість науковців розглядають концепцію бюджетної децентралізації, що посідає ключове місце в теорії суспільних фінансів, та виокремлюють її роль в якості важливої складової бюджетної політики держави.

Так, наприклад, Коваленко С.О. акцентує увагу на основних етапах проведення реформи децентралізації та необхідності складання перспективного плану, який за своєю суттю являє бачення державою ефективного територіального устрою на базовому рівні в межах відповідної області. А також пропонує звернути увагу на застосування кластерного підходу до організації виробництва; зниження рівня безробіття в областях; розв'язок соціальних і внутрішніх регіональних проблем за рахунок отриманих власних доходів, враховуючи при цьому ймовірний рівень середньострокового фінансового розвитку кожного регіону, а також налагодити державний нагляд за законністю прийняття рішень органами місцевого самоврядування.

Дребот Н.П. та Семененко І.Б. здійснено оцінку впливу кількісних змін бази нарахування податків, зборів та обов'язкових платежів на динаміку зміни номінальних доходів місцевих бюджетів та встановлено залежність місцевих бюджетів від Державного бюджету та недостатність обсягу власних і закріплених доходів для виконання самоврядних та делегованих повноважень.

Бурда В. Є. та Петряніч Л. В. наголошують на недоліках бюджетної децентралізації, основними з яких, на думку авторів є корупція на рівні місцевого самоврядування та втрата мобільності держави при прийнятті рішень у бюджетній сфері.

Такі науковці, як Самборська О.Ю., Колесник Т.В., Глущенко А.С., аналізують результати децентралізації через оцінку сучасного стану формування фінансово спроможних територіальних громад в Україні: проведено аналіз динаміки власних доходів місцевих бюджетів за весь період децентралізації та встановлено, що доходи бюджетів об'єднаних територіальних громад (ОТГ) зростали більш високими темпами, ніж доходи інших місцевих бюджетів; визначено, що в структурі надходжень власних доходів найбільшу частку становлять надходження від ПДФО. Виявлено суттєве зростання обсягів бюджетної підтримки місцевих органів з боку держави на розвиток громад і розбудову їх інфраструктури. Проаналізовано сучасний інструментарій адміністративно-фінансової децентралізації в розрізі фіскальних інструментів формування доходів місцевих бюджетів.

Позитивно оцінюючи доробок вчених-економістів, вважаємо за потрібне приділити увагу комплексній оцінці фінансової стійкості місцевих бюджетів як індикатора підвищення рівня бюджетного менеджменту, а також здійснити прогнозування фінансової стійкості місцевих бюджетів.

У дослідженнях наукової літератури та закордонної практики можна виокремити декілька основних типів децентралізації на рівні держави: політична, адміністративна, екологічна, економічна (ринкова), бюджетна (фіскальна) [7]. Існуючу типологію децентралізації державного управління слід доповнити окремим її видом – фінансово-бюджетною децентралізацією.

Під фінансово-бюджетною децентралізацією будемо розуміти комплекс фінансових, бюджетних та частково фіскальних заходів, що приймаються на загальнодержавному рівні та відображають зростання сфери прав, повноважень та відповідальності органів місцевого самоврядування у контексті регулювання надходжень до місцевих бюджетів, розподілу та необхідного витрачання власного фінансового ресурсу з метою забезпечення фундаментальних умов життєздатності регіонів країни.

Головна мета фінансово-бюджетної децентралізації полягає в досягненні фінансової незалежності органів місцевого самоврядування шляхом надання територіям необхідного фінансово-матеріального ресурсу з метою забезпечення ефективності й максимальної доступності публічних послуг для населення, удосконалення системи управління, підвищення мобільності та ефективності вирішення місцевою владою завдань.

Ураховуючи досвід Великобританії щодо розгляду місцевого бюджету як фінансово-прогностичної (планової) категорії, підтримуємо думку Матвеевої О. [8] і вважаємо за доцільне доповнити перелік функцій місцевих бюджетів ще однією - прогностичною (планувальною) функцією. Це пояснюється тим, що місцевий бюджет є інструментом оцінки фінансово-економічних результатів прогнозованої діяльності органів місцевого самоврядування на відповідний бюджетний період.

Крім того, децентралізація владних та фінансових повноважень держави на користь місцевого самоврядування закладає основи економічного розвитку регіонів, а тому на даному етапі недостатньо лише фінансово забезпечити реалізацію власних та делегованих повноважень

(функцій) органів місцевого самоврядування, а й сприяти акумулюванню додаткового фінансового ресурсу для забезпечення розвитку адміністративно-територіальних одиниць

На сучасному етапі Україна неухильно спрямовує свої зусилля на реалізацію євроінтеграційного курсу, виконання міжнародно-правових зобов'язань, в тому числі з питань розвитку місцевої і регіональної демократії. Важлива роль у цих процесах приділяється реформуванню місцевого самоврядування та територіальної організації влади відповідно до основних положень Європейської хартії місцевого самоврядування, яка стала невід'ємною складовою національного законодавства у цій сфері [9].

Підтвердженням проведення в Україні реформи місцевого самоврядування на принципах децентралізації влади стало визначення в програмних документах Президента, Уряду та Верховної Ради України пріоритетів серед яких - децентралізація влади, передача фінансових ресурсів та зміцнення матеріально-фінансової основи органів місцевого самоврядування, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідних територіях, надання високоякісних та доступних публічних послуг населенню, узгодження інтересів держави і територіальних громад [10].

1.2. Прогнозування фінансової стійкості місцевих бюджетів

В умовах децентралізації та підвищення самостійності місцевих бюджетів посилюється відповідальність місцевих органів влади за результати їх фінансової діяльності. На законодавчому рівні методики з аналізу фінансового стану місцевих бюджетів відсутні, що не дозволяє забезпечити оцінку ефективності бюджетної політики на місцевому рівні. На таку цільову спрямованість може претендувати система комплексного аналізу фінансової стійкості, що надає інформацію щодо ефективності місцевого управління, рівня фінансової самостійності від державної влади та достатності коштів для здійснення покладених на них функцій та зобов'язань [11].

Аналіз ефективності бюджету передбачає оцінку якості управління місцевими фінансами, що має важливу роль в забезпеченні стійкого фінансового стану місцевих бюджетів. Цей постулат підтверджує і міжнародний досвід, оскільки результати такого аналізу використовуються для потреб парламенту, суспільства, уряду (президента, органів влади, що відповідають за бюджет або планування) або керівництва програми для надання рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування.

В економічній літературі використовуються багато показників, що дублюють один одного та ускладнюють проведення аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів. Найбільш розширеною та ґрунтовною, на наш погляд, є методика, запропонована професором Костирко Л.А., яка передбачає розрахунок інтегрального показника, що враховує сукупний вплив інтегральних оцінок за визначеними блоками аналізу: збалансованості, фінансової самостійності, ефективності бюджету (таблиця 1).

Кожен блок аналізу складається з системи показників, спрямованих на дослідження та аналіз найважливіших складових фінансової стійкості місцевого бюджету. Запропонована деталізація показників обумовлюється необхідністю надання об'єктивної оцінки фінансової стійкості досліджуваного місцевого бюджету на основі врахування чинників здатності бюджету покривати його видатки за рахунок різних статей надходжень, ступеня фінансової самостійності від державного бюджету та результативності фінансової діяльності місцевих органів влади.

Розрахунок інтегрального показника фінансової стійкості місцевого бюджету проводиться як сума укрупнених стандартизованих показників за блоками аналізу з урахуванням ваги кожного блоку за формулою 1:

$$ІП_{фс} = УСП_{фз} \cdot g_{фз} + УСП_{фсам} \cdot g_{фсам} + УСП_{еб} \cdot g_{еб} \quad (1)$$

де $ІП_{фс}$ – інтегральний показник фінансової стійкості місцевого бюджету;
 $УСП_{фз}$ – укрупнений стандартизований показник за блоком фінансової збалансованості;
 $УСП_{фсам}$ – укрупнений стандартизований показник за блоком фінансової самостійності;
 $УСП_{еб}$ – укрупнений стандартизований показник за блоком ефективності місцевих бюджетів;

$g_{фз}$, $g_{фсам}$, $g_{еб}$ – вага укрупненого стандартизованого показника за блоком фінансової збалансованості, фінансової самостійності та ефективності бюджету відповідно.

Базою для стандартизації показників даних місцевих бюджетів є індивідуальні бюджетні коефіцієнти, розраховані за середніми по Україні даними. Значущість (вага) бюджетних коефіцієнтів в групі та їх груп в цілому визначена з використанням методу експертних оцінок.

Використовуючи зазначений інтегральний показник, можна визначити рейтинг місцевого бюджету серед інших регіональних бюджетів, а також надати пропозиції щодо стратегії розвитку місцевого бюджету. На основі даної методики нами проведено оцінку місцевих бюджетів Хмельницької області, а саме обласного бюджету та бюджетів трьох ОТГ: Волочиської, Летичівської та Меджибіжської.

Таблиця 1

Система показників комплексного аналізу фінансової стійкості місцевого бюджету[11]

Блок аналізу	Значущість групи	Ключові показники	Алгоритм розрахунку показника	Рекомендоване значення	Значущість показника
Аналіз збалансованості місцевого бюджету	0,37	Коефіцієнт бюджетного покриття	$K_{\text{бп}} = \frac{БД}{БВ}$	↑	0,31
		Коефіцієнт стійкості бюджету	$K_c = \frac{МТ}{БД}$	<0,30	0,23
		Коефіцієнт загальної податкової стійкості	$K_{\text{зпс}} = \frac{ПД}{БВ}$	≥0,2-0,5	0,21
		Коефіцієнт покриття видатків міжбюджетними трансфертами	$K_{\text{зпс}} = \frac{МТ}{БВ}$	<0,30	0,25
Аналіз фінансової самостійності місцевого бюджету	0,33	Коефіцієнт бюджетної залежності	$K_z = \frac{МТ}{БД + МТ}$	≤0,10	0,30
		Частка дотації вирівнювання у загальній сумі трансфертів	$K_{\text{дв}} = \frac{МТ_{\text{д}}}{МТ}$	<0,60	0,24
		Коефіцієнт податкової самостійності	$K_{\text{пс}} = \frac{ПД}{БД}$	≥0,30	0,25
		Коефіцієнт стійкості доходної бази	$K_{\text{сд}} = \frac{ПД + НД}{БД}$	≥0,60	0,21
Аналіз ефективності бюджету місцевого бюджету	0,30	Коефіцієнт дефіцитності місцевого бюджету	$K_{\text{дн}} = \frac{(БД - БВ)}{БВ}$	≤ 0	0,29
		Коефіцієнт бюджетної результативності	$K_{\text{бр}} = \frac{БД}{Ч}$	↑	0,22
		Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення	$K_{\text{бз}} = \frac{БВ}{Ч}$	↑	0,22
		Показники стабільності доходної частини бюджету	$K_{\text{сд}} = \frac{ПД}{МТ}$	≥1,0	0,27
Примітки: БД - бюджетні доходи, БВ - бюджетні видатки, МТ - міжбюджетні трансферти з державного бюджету, ПД - податкові доходи, МТд - сума дотації вирівнювання, НД - неподаткові доходи, Ч - середня чисельність населення за рік					

Такий вибір ОТГ для аналізу пов'язаний з тим, що вони стали пілотними на теренах Хмельницької області з впровадження реформи децентралізації, а також це пов'язано із тим, що їх спроможність чітко корелюється з кількістю населення, демографічними процесами, займаною територією тощо. Вихідні дані для проведення аналізу подано в таблиці 2.

Таблиця 2

Вихідні дані для проведення комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів Хмельницької області

Показники	Роки, тис. грн			
	2016	2017	2018	2019
1	2	3	4	5
Обласний бюджет Хмельницької області				
Бюджетні доходи	4382481	5386882	6293715	8484847
Бюджетні видатки	4302084	5429988	6293415	8464447
Міжбюджетні трансферти	3317206	4673721	5576034	7597949
Податкові доходи	9426267	4210915	5440273	7398097
Сума дотацій вирівнювання	332620	343430	270041	235278
Неподаткові доходи	543032	218447	173653	147088
Середня чисельність населення за рік	1298900	1295200	1288100	1276000

1	2	3	4	5
Бюджет Волочиської міської ОТГ				
Бюджетні доходи	158777	215695	104227	216675
Бюджетні видатки	247062	142076	306259	246514
Міжбюджетні трансферти	12666	19899	37766	19899
Податкові доходи	11510	55244	55544	55244
Сума дотацій вирівнювання	6000	1758	7337	1758
Неподаткові доходи	42650	5194	40890	51948
Середня чисельність населення за рік	33579	33115	32994	33942
Бюджет Летичівської селищної ОТГ				
Бюджетні доходи	112969	194738	148429	154738
Бюджетні видатки	126048	188847	118685	153783
Міжбюджетні трансферти	72233	49274	55317	49274
Податкові доходи	68466	40108	56440	40108
Сума дотацій вирівнювання	9185	5061	4209	4061
Неподаткові доходи	12738	21762	29332	21762
Середня чисельність населення за рік	19431	19926	19668	19154
Бюджет Меджибізької селищної ОТГ				
Бюджетні доходи	109172	403365	601579	642552
Бюджетні видатки	195380	362160	612450	646538
Міжбюджетні трансферти	51321	22115	26072	22115
Податкові доходи	11075	177389	29610	27738
Сума дотацій вирівнювання	0	16502	14732	16502
Неподаткові доходи	8223	4113	7861	4113
Середня чисельність населення за рік	7924	7991	8094	8159

Результати комплексного аналізу фінансової стійкості обласного бюджету Хмельницької області та Волочиської міської ОТГ, Летичівської селищної ОТГ, Меджибізької селищної ОТГ подано в таблиці 3.

Таблиця 3

Результати комплексного аналізу фінансової стійкості обласного бюджету Хмельницької області за 2016-2019 роки

Показники	Роки, тис грн			
	2016	2017	2018	2019
Обласний бюджет Хмельницької області				
Укрупнений стандартизований показник за блоком аналізу УСПфз	1,143	0,885	0,917	0,925
Укрупнений стандартизований показник за блоком аналізу УСПфсам	1,169	0,525	0,556	0,560
Укрупнений стандартизований показник за блоком аналізу УСПеб	0,033	0,242	0,265	0,265
Інтегральний показник фінансової стійкості місцевого бюджету ІПФС	1,118	0,873	1,202	1,106
Бюджет Волочиської міської ОТГ				
Укрупнений стандартизований показник за блоком аналізу УСПфз	0,240	0,609	0,258	0,361
Укрупнений стандартизований показник за блоком аналізу УСПфсам	0,226	0,169	0,454	0,214
Укрупнений стандартизований показник за блоком аналізу УСПеб	1,184	2,334	0,903	2,120
Інтегральний показник фінансової стійкості місцевого бюджету ІПФС	1,118	1,181	1,216	1,250
Бюджет Летичівської селищної ОТГ				
Укрупнений стандартизований показник за блоком аналізу УСПфз	0,682	0,488	0,690	0,520
Укрупнений стандартизований показник за блоком аналізу УСПфсам	0,450	0,203	0,316	0,241
Укрупнений стандартизований показник за блоком аналізу УСПеб	0,226	0,231	0,348	0,222
Інтегральний показник фінансової стійкості місцевого бюджету ІПФС	0,469	0,817	0,964	1,438
Бюджет Меджибізької селищної ОТГ				
Укрупнений стандартизований показник за блоком аналізу УСПфз	0,841	0,476	0,335	0,334
Укрупнений стандартизований показник за блоком аналізу УСПфсам	0,158	0,399	0,173	0,210
Укрупнений стандартизований показник за блоком аналізу УСПеб	-0,117	2,220	0,334	0,372
Інтегральний показник фінансової стійкості місцевого бюджету ІПФС	0,928	1,174	1,282	1,304

Спостереження за динамічним діапазоном інтегрального показника фінансової стійкості (ІПФС) місцевого бюджету дозволяє визначити прогнозні параметри фінансової стійкості цього місцевого бюджету за допомогою парної регресійної моделі:

$$y = A + Bt + Ct^2 \quad (2)$$

Невідомі параметри А, В і С будуть обчислюватися методом Гауса [12].

$$\begin{cases} A \cdot n + B \sum t + C \sum t^2 = \sum y_t \\ A \cdot \sum t + B \sum t^2 + C \sum t^3 = \sum y_t \cdot t \\ A \cdot \sum t^2 + B \sum t^3 + C \sum t^4 = \sum y_t \cdot t^2 \end{cases} \quad (3)$$

де A, B, C - вільний коефіцієнт та коефіцієнти в коефіцієнті аргументу t ;

n - кількість членів в динамічному діапазоні;

t - час (роки, у нашому випадку $t = 1, 2, 3, 4$);

y_t - інтегральний показник фінансової стійкості місцевого бюджету.

Використовуючи систему нормальних рівнянь моделі парної регресії нами розраховано з використанням методу Гауса коефіцієнти та на їх основі них побудовано прогностичні рівняння для інтегрального показника фінансової стійкості місцевих бюджетів (таблиця 4).

Таблиця 4

Прогностичні рівняння для інтегрального показника фінансової стійкості місцевих бюджетів

Назва бюджету	Результати прогнозування	
	Система нормальних рівнянь	Прогностичне рівняння
Обласний бюджет Хмельницької області	$\begin{cases} 4A+10B+30C=4,299 \\ 10A+30B+100C=10,894 \\ 30A+100B+354C=33,124 \end{cases}$	$y = 1,249 - 0,219t + 0,049t^2$
Бюджет Волочиської міської ОТГ	$\begin{cases} 4A+10B+30C=4,765 \\ 10A+30B+100C=12,128 \\ 30A+100B+354C=36,786 \end{cases}$	$y = 1,035 + 0,091t - 0,009t^2$
Бюджет Летичівської селищної ОТГ	$\begin{cases} 4A+10B+30C=3,688 \\ 10A+30B+100C=10,747 \\ 30A+100B+354C=35,421 \end{cases}$	$y = 0,368 + 0,095t + 0,042t^2$
Бюджет Меджибізької селищної ОТГ	$\begin{cases} 4A+10B+30C=4,688 \\ 10A+30B+100C=12,338 \\ 30A+100B+354C=38,026 \end{cases}$	$y = 0,489 + 0,496t - 0,074t^2$

Ці кроки повторені для інших трьох бюджетів і результати наведено в таблиці 5.

Таблиця 5

Динаміка інтегрального показника фінансової стійкості місцевих бюджетів у 2016-2022 роках

Інтегральний показник фінансової стійкості місцевих бюджетів	Роки				Прогноз		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Обласний бюджет Хмельницької області	0,928	1,174	1,282	1,304	1,379	1,699	2,117
Бюджет Волочиської міської ОТГ	1,118	1,181	1,216	1,25	1,269	1,262	1,237
Бюджет Летичівської селищної ОТГ	0,469	0,817	0,964	1,438	1,893	2,45	3,091
Бюджет Меджибізької селищної ОТГ	0,928	1,174	1,282	1,304	1,119	0,801	0,335

На рисунку 1 графічно зображено динаміку показника фінансової стійкості місцевих бюджетів у 2016-2022 роках.

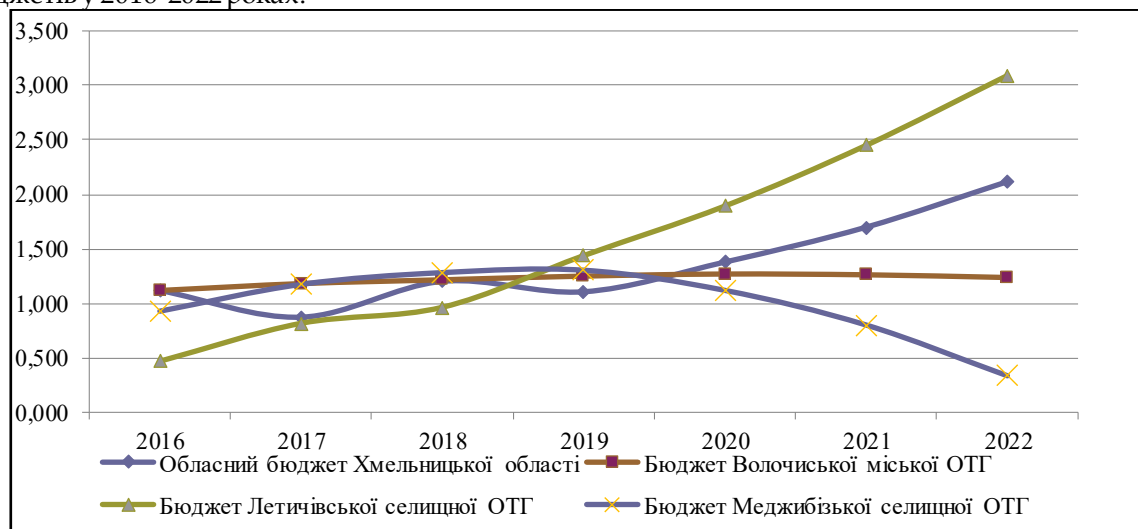

Рис. 1. Динаміка показника фінансової стійкості місцевих бюджетів у 2016-2022 роках

Результати проведеного аналізу, подані на рисунку 3, вказують на те, що якщо в 2016 році бюджети ОТГ були менш стійкими за обласний бюджет, то починаючи з 2017 року їх фінансова стійкість зростає. Зростання інтегрального показника фінансової стійкості бюджетів Волочиської міської ОТГ, Лeticівської селищної ОТГ, Меджибізької селищної ОТГ відбулося за рахунок покращення показників фінансової збалансованості, самостійності та ефективності його бюджету. Це є наслідком зростання обсягів власних надходжень до місцевих бюджетів ОТГ та їх стабільності, а це в свою чергу сприяє зменшенню залежності від фінансової допомоги з державного бюджету. Однак коефіцієнт покриття видатків місцевого бюджету міжбюджетними трансфертами перевищує нормативні значення, що вказує на значну централізацію бюджетних повноважень зі сторони держави та їх подальше делегування органам місцевого самоврядування, які в свою чергу фінансуються за рахунок субвенцій, що входять в структуру міжбюджетних трансфертів. Саме даний факт негативно вплине на фінансову стійкість бюджетів Волочиської міської ОТГ та Меджибізької селищної ОТГ в 2020-2022 роках. А тому для забезпечення стабільності функціонування та розвитку місцевого самоврядування необхідно нарощувати власну фінансову базу – місцеві бюджети, шляхом удосконалення процесів формування доходів місцевих бюджетів, а також здійснювати скороченням видатків на утримання апарату державного управління, невиробничу сферу та здійснювати їх перерозподіл в напрямку збільшення фінансування пріоритетних галузей економічного розвитку регіону.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведення реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади має свої позитивні наслідки, її вважають однією з найуспішніших серед ініційованих реформ в Україні. Однак, імплементація реформи фінансово-бюджетної децентралізації в Україні стикається із різного роду викликами, ризиками, які провокують значний резонанс у політичному та суспільному житті країни та негативно впливають на її розгортання.

Попри позитивну динаміку розвитку та зростання фінансової спроможності місцевих бюджетів, централізація фінансових ресурсів в руках держави є досить високою, і це є усталеним процесом, що призводить до посилення суб'єктивного управління бюджетними коштами.

А тому для забезпечення стабільності функціонування та розвитку місцевого самоврядування в Україні необхідно нарощувати власну фінансову базу – місцеві бюджети, шляхом удосконалення процесів формування доходів місцевих бюджетів, збільшення частки видатків в напрямку фінансування видатків економічного розвитку та їх скороченням на утримання апарату державного управління, тощо. Принциповим аспектом забезпечення розвитку місцевих бюджетів та їх фінансової стійкості в умовах проведення реформи децентралізації є те, що увесь процес повинен супроводжуватись запровадженням максимального рівня прозорості використання бюджетних коштів органами місцевого самоврядування, оскільки прозорість фінансових потоків є найбільш дієвим інструментом подолання корупційності.

Таким чином, подальша реалізація реформи децентралізації має стати дієвим фактором стабілізації соціально-економічної ситуації в Україні, виходу з фінансової кризи, подолання суперечностей між різними рівнями влади, організації відносин між центром, регіонами та територіальними громадами на принципах розподілу сфер відповідальності й компетенції, а також партнерства у сфері забезпечення громадян України державними та місцевими благами, сприяти підвищенню ефективності управління бюджетними коштами на всіх рівнях управління з метою забезпечення соціально-економічного розвитку України і підвищення рівня життя населення.

REFERENCES

1. Kovalenko S. O. Finansova detsentralizatsiia v Ukraini ta yii perspektyvy. *Biznes Inform.* 2019. №4. С. 300–306
2. Drebot, N. P., Semehen I. B. Reforma detsentralizatsii v Ukraini: potochnyi stan ta per-spektyvy rozvytku. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy.* 2019. № 29(4), 24-27
3. Burda V. Ye., Petrianch L. V. Teoretychni aspekty biudzhethoi detsentralizatsii yak odnogo z mekhanizmiv formuvannia resursnoi bazy mistsevoho samovriadvannia. *Ekonomika ta derzhava.* 2020. № 5. С. 167 – 170
4. Samborska O.Iu., Kolesnyk T.V. Otsinka suchasnoho stanu ta napriamy rozvytku obiednanykh terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii. *Ekonomika APK.* 2019. № 11. С. 96
5. Hlushchenko A. S. Formuvannia samodostatnykh finansovo sprovmoznykh terytorialnykh hromad v Ukraini: stan, problemy ta perspektyvy. *Problemy ekonomiky.* 2019. №2. С. 126–133.
6. Terytorialni hromady v umovakh detsentralizatsii: ryzyky ta mekhanizmy rozvytku: mo-nohrafiia / za red. Kravtsiva V. S., Storonianskoi I. Z. Lviv: DU «Instytut rehionalnykh dosli-dzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy, 2020. 531 s.
7. Forkun I.V. Finansovo-biudzhethna detsentralizatsiia – yevropeiskyi vybir Ukrainy / I. V. Forkun, P. V. Futomyi // Innovative solutions in modern science. – Dubai, 2016. №7. URL: <http://naukajournal.org/index.php/ISMSD/issue/archive> (data zvernennia 17.05.2021 r.)
8. Matvieieva O. Vykorystannia ekonomichno oriantovanoho pidkhodu do vyznachennia poniattia «mistsevi biudzhety» yak osnovy finansovoho zabezpechennia mistsevoho samovriadvannia. URL: <file:///C:/Users/ivfor/OneDrive/Dokumenty/nauka%202019/naukova%202019/1%20vyznachennia.pdf> (data zvernennia 17.05.2021 r.)

-
9. Lysiak L., Romenska K. Napriamy pidvyshchennia efektyvnosti vykorystannia koshtiv mi-stsevykh biudzhativ Ukrainy. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. 2014. Vyp. 3. S. 100-10.
10. Ofitsiynyi sait «Detsentralizatsiia». URL: <https://decentralization.gov.ua/> (data zver-nennia 17.05.2021 r.)
11. Kostyrko L.A. Metodychni zasady kompleksnoho analizu finansovoi stikosti mistse-vykh biudzhativ. Finansovyi prostir. 2016. № 1 (21). С. 83-90.
12. Zadachyn V.M. Chyselni metody : navchalnyi posibnyk. Kh. : Vyd. KhNEU im. S. Kuznetsia. 2014. 180s.

COMPREHENSIVE ASSESSMENT OF FINANCIAL SUSTAINABILITY OF LOCAL BUDGETS AS AN INDICATOR OF IMPROVING THE QUALITY OF BUDGET MANAGEMENT DURING DECENTRALIZATION REFORM

IRYNA FORKUN¹, TETIANA GORDEEVA¹, TEA MUNJISHVILI²

¹Khmelnitskyi National University

²Ivan Javakhishvili Tbilisi State University

This article is devoted to the study of the dynamics of evolution of local budgets in the context of the reform of fiscal decentralization in Ukraine. In Ukraine, the local budget is considered through the prism of financial functions, it's the basis of financial management, planning of the fiscal process and redistribution of public goods. Taking into account the United Kingdom experience in considering the local budget as a financial and forecast (planning) category and the basic principles of decentralization, we have supplemented the list of basic functions of local budgets by two other functions – prognostic and developmental. On the basis of a comprehensive analysis of the financial sustainability of the local budgets of the Khmelnytskyi region, we've built integral indicators of financial sustainability of the local budget and predicted their dynamics in the future, which made it possible to determine the directions of effective management of local budgets.

Ключові слова: budget, budget management, decentralization, financial sustainability, prognostication.